

MISSIONENS INTEGRITET – OM VIDNESBYRD I ORD OG HANDLING

NYTESTAMENTLIGE OG AKTUELLE PERSPEKTIVER

Lektor, cand.theol. Johannes Nissen

RESUMÉ: Vidnesbyrd i ord og handling er et vigtigt kendetegn ved holistisk mission. Efter en redegørelse for vidnesbyrdets rolle i nyere missionsteologi peges der på missionens integritet: kirkens fællesskab som vidnesbyrd for andre, vidnesbyrd i den givne kontekst, sammenhæng mellem indhold og form, og den nødvendige sammenhæng mellem mission og kirkelig enhed.

Indledning

Som det fremgår af titlen, handler denne artikel om missionens integritet med særligt fokus på vidnesbyrdets rolle i ord og handling. Undertitlen tilkendegiver, at der anlægges både nytestamentlige og aktuelle perspektiver. Det betyder, at der hverken er tale om et snævert eksegetisk bidrag eller en snæver missionsteologisk analyse. Tværtimod er det et forsøg på at belyse den indbyrdes dialog mellem de to tilgange. Sagt med andre ord: Det drejer sig om forholdet mellem Bibel og hermeneutik med særligt henblik på missionsteologien. Jeg har i en anden sammenhæng argumenteret for, at bibelbrugen i missionsteologien kan kategoriseres i fire hovedgrupper (Nissen 2004): 1) etiske motivationer for mission (især de nytestamentlige missionsbefalinger), 2) teo-

logiske motivationer for mission (jf. tanken om *missio Dei*), 3) analogier og bibelske forbilleder, og 4) mission som vidnesbyrd i ord og handling". I nærværende artikel er den fjerde gruppe af særlig interesse, idet den kan ses som en kombination af to af de øvrige hovedkategorier: Vidnesbyrdet er på den ene side en understregning af, hvad Gud gør (den teologiske motivation), og på den anden side udtrykker det, hvad vi skal gøre (den etiske side).

Begrebet "vidnesbyrd"

Der er flere grunde til valget af begrebet vidnesbyrd. Det spiller en vigtig rolle i nyere missionsteologi og i en række nytestamentlige skrifter. Således understreger både Johannesevangeliet og Apostlenes Gerninger forbindelsen mellem vidnesbyrd

og Helligånd; 1. Petersbrev fremhæver håbets vidnesbyrd; Johannes' Åbenbaring peger på det profetiske vidnesbyrd og Kollensens- og Efeserbrevet på vidnesbyrdet over for magter og myndigheder (Nissen 1999).¹

Forudsætningen for de enkelte skrifter er Jesu egen mission, som er kendetegnet ved, at ord og handling går hånd i hånd. Det ene ville være uforståeligt uden det andet. Ord uden handlinger til at "opfylde dem", ville være lige så tomme som handlinger uden ord til at udfolde deres betydning. Evangeliet består af ord og handlinger, dvs. gestus og tegn, der enten går forud for, ledsager eller bekræfter de talte ord, eller omvendt svækker ordene og sætter dem ud af kraft (jf. Matt 23,3). Hos Jesus er gestus og handling med andre ord lige så vigtig en del af evangeliets formidling som ordene. Jesus lod sig døbe af Johannes, helbredte syge, uddrev onde ånder, omfavnede børnene, spiste med toldere og syndere, red på et æsel ind i Jerusalem, væltede vekselerernes borde, vaskede disciplenes fødder og brød brødet. Der er tale om en interaktion mellem ord og handling, mellem aktion og refleksion. Hans ord var effektive i den forstand, at de ikke blot nøjedes med at informere om virkeligheden, men også havde til hensigt at *transformere* den (Soares-Prabhu 1982, 247).

Men hvad ligger der i begrebet "vidnesbyrd"? De kirkelige traditioner udtrykker forskellige opfattelser.² Mens katolikker taler om vidnesbyrd og forkyndelse, er der mange protestanter – især i den evangelikale tradition – der foretrækker ordet evangelisering, på engelsk "evangelism". David Bosch giver en omfattende definition af "evangelism", som ikke blot omfatter vidnesbyrd og forkyndelse, men også knytter denne specifikt *evangelikale* dimension i kirkens mission sammen med andre træk.

"Evangelism" defineres som "that dimension and activity of the church's mission which, by word and deed and in the light of particular conditions and a particular context offers every person and community, everywhere, a valid opportunity to be directly challenged to a radical reorientation of their lives, a reorientation which involves such things as deliverance from slavery to the world and its powers; embracing Christ as Savior and Lord; becoming a living member of his community, the church; being enlisted into his service of reconciliation, peace and justice on earth; and being committed to God's purpose of placing all things under the rule of Christ" (Bosch 1991, 420).

Begrebet "vidnesbyrd" kan altså anvendes på flere måder. Man kan vælge at fokusere på forkyndelses-siden. Det sker ofte i dialogen med andre religioner, hvor man især fremhæver aflæggelsen af vidnesbyrd om Kristus. Dette aspekt vil blive inddraget senere, men hovedvægten i denne artikel er det holistiske aspekt: forkyndelse og social handling. Det afgørende er vidnesbyrd i livsstil og nærvær. Denne form for vidnesbyrd kan aflægges både af individuelle kristne, af den lokale menighed eller af kirken som institution. Endelig kan der også være tale om forskellige kristne kirker, som sammen aflægger vidnesbyrd. Flere aspekter er altså involveret (Bevans & Schroeder 2004, 353-357):

For det første kan vidnesbyrdet referere til enkeltpersoner, som lever deres tro ud i hverdagen. Det kaldes også for "kristent nærvær" ("Christian presence"), og det kendes ikke mindst fra store personligheder (f.eks. Charles de Foucault, Albert Schweitzer, Mother Teresa), men lige så vigtigt er den "almindelige" kristne, som i sin måde at leve på vidner om den kristne tro. Det handler altså om mennesker, som lever deres daglige liv i integritet (troværdighed).

Tanken om den enkeltes discipelskab står i centrum (nærmere herom i Nissen 2011).

For det andet har vidnesbyrdet en kollektiv dimension. Den lokale menighed kan kaldes "the hermeneutic of the gospel" (Newbiggin):³ ofte er det kun i den lokale menighed, at evangeliet leves sandt, og at folk møder, hvad evangeliet virkeligt handler om.

For det tredje kan man tale om kirkelige institutioners vidnesbyrd. Kirken er mere end den lokale menighed; den er universel og *har* en række institutioner (skoler, hospitaler mv.) Men det sker, at de kirkelige institutioner svigter og derved aflægger et "mod-vidnesbyrd". Som institution lever kirken ikke altid op til den evangeliske enkelthed.

For det fjerde kan man tale om kirkerens fælles vidnesbyrd: Trods forskelle i teologi og struktur må de kristne kirker udtrykke et vidnesbyrd i fællesskab, så de ikke modsiger den kristne kærligheds ånd. Det kristne vidnesbyrd vinder i troværdighed, når de kristne trods indbyrdes forskelle er i stand til at bede sammen, arbejder sammen for retfærdighed og hjælpe de nødlidende.⁴

Forkyndelse og tjeneste – om forholdet mellem mission og diakoni

I holistisk mission er det vigtigt at udrede forholdet mellem mission og tjeneste. Især tidligere har man understreget, at den verbale forkyndelse er det egentlige i mission, hvorimod tjenesten blev betragtet som en konsekvens af Ordet. Matt 28,16-20 er blevet taget til indtægt for en sådan prioritering.

Men denne forståelse af Mattæusevangeliet er uholdbar, idet kaldet til at være discipel indebærer villigheden til at leve efter Jesu gudsrigesetik. Ganske vist er helbredelsens tjeneste ikke nævnt direkte i 28,16-20. Men det betyder ikke, at den er

sekundær i forhold til forkyndelsen. Missionsbefalingen i kap. 28 må ses sammen med den tidligere missionsbefaling i Matt 10,5-16. I sidstnævnte tekst fremtræder missionen som en kombination af forkyndelse og helbredelse (v. 7-8), hvilket svarer til forholdet mellem kap. 5-7 (Bjergprædiken) og kap. 8-9 (undere). Jesu ord i kap. 28 kan derfor ikke betragtes som noget, der primært handler om "evangelisering", mens det dobbelte kærlighedsbud (22,34-40) skulle referere til "socialt engagement". De to ting hører uløseligt sammen.⁵

Tjenesten er ikke bare et supplement til forkyndelsen (evangelisering). Den norske missionsteolog Olav Myklebust fastholder, i selve definitionen, den intime sammenhæng mellem forkyndelse og tjeneste: "Hverken forkynnelse eller tjeneste skal prioriteres, men begge skal aksentueres som likeverdige komponenter i ett og samme helhedsopdrag. Forkynnelse er Kristus-tjeneste i ord; tjeneste er Kristus-forkynnelse i handling" (Myklebust 1976, 23).

I nogle tilfælde er den hjælp, som er blevet givet til fattige og sultne mennesker blevet set som en genvej til at omvende mennesker, for at de kan blive kristne. Således forstået er sundhedsarbejde, undervisning og nødhjælp blevet anset for hjælperedskaber til det, som blev kaldet det egentlige missionsarbejde, nemlig at forkynde evangeliet. Men det er en fare, man ofte er opmærksom på i nyere missionsteologi. Det norske Misjonsselskap udtalte sig i et principprogram fra 1981 på følgende måde: "Vårt hjelpearbeid må aldri brukes som "lokkemad". Det er uverdig for Kristi disipler, og det kan skape en overfladisk holdning til evangeliet.. På den annen side må vi heller ikke unnlate å gi et kristent vitnesbyrd. Det er en helhet over arbeidet som vi ikke må miste. Vår insats for nødlidende må gå hånd i hånd med menighetsbyggende arbeid. Det

er denne sammenknytningen av tjeneste og vitnesbyrd som gjør arbeidet til diakoni” (gengivet efter Nissen 2008, 25).

Mission og diakoni må således ses som tæt forbundne begreber. På ét punkt er der dog en vigtig forskel (Nissen 2008, 24-25). Mission sigter mod at vinde mennesker for den kristne tro; det er ikke diakoniens sigte. Hjælpen til de nødlidende må aldrig udføres med den bagtanke at skaffe sig tilhængere.

Vidnesbyrd som nøglebegreb i nyere missionstænkning

Som nævnt spiller vidnesbyrdet en vigtig rolle i nutidig missionsteologi, og det hænger formodentlig sammen med, at mennesker i dag efterspørger det autentiske. Det, som tæller, er autenticitet snarere end autoritet.

Udviklingen i missionsteologien efter 2. verdenskrig viser, at mission som vidnesbyrd i stigende grad er kommet på dagsordenen. Ved den internationale missionskonference i Whitby i 1947 var forkyndelsen (*kerygma*) og fællesskabet (*koinonia*) de to vigtigste begreber til forståelsen af mission. I det følgende år blev tjenesten (*diakonia*) føjet til som et tredje aspekt. Konferencen i Willingen (1952) overtog disse tre aspekter og tilføjede ”vidnesbyrd” (*martyria*), som her blev betragtet som det overordnede begreb (Bosch 1991, 511-512; Holthrop 1996, 56). I de følgende årtier blev vidnesbyrd gennem forkyndelse, fællesskab og tjeneste det, der prægede den missionsteologiske diskussion som den mest omfattende forståelse af, hvad mission må være.

Betydningen af mission som vidnesbyrd fremgår desuden af en række nyere missionsdokumenter. Som eksempel kan der henvises til *Common Call* fra Edinburgh 2010. I indledningen til dette dokument fremhæves vidnesbyrdet, hvorefter det

hedder i paragraf 1: ”Trusting in the Triune God and with a renewed sense of urgency, we are called to incarnate and proclaim the good news of salvation, of forgiveness of sin, of life in abundance, and of liberation for all poor and oppressed. We are challenged to witness and evangelism in such a way that we are a living demonstration of the love, righteousness and justice that God intends for the whole world.”

Den evangelikale missionsteologi lægger ligeledes vægt på vidnesbyrd og integritet. Mens man tidligere ofte betonedede den personlige omvendelse og efterfølgelsen som kernen i discipelskabet, er der i de senere år en stærkere fremhævelse af sammenhængen mellem den personlige og den sociale dimension. Det ses bl.a. af Lausannebevægelsens erklæring: *The Cape Town Commitment: A Confession of Faith and a Call to Action* (2011). Forkyndelse og social ansvarlighed opfattes som en helhed, og i mange dokumenter fra konferencen indgår ordet ”Witness”. Karakteristisk er også overskrifterne: ”At være redskaber for Kristi fred i vor delte og splittede verden” (*Cape Town erklæringen* 2011, 53-61) og ”At kalde Kristi kirke tilbage til ydmyghed, integritet og enkelthed” (76-81).

Vidnesbyrdets betydning understreges endvidere i forbindelse med den missionale kirke. Darrell L Guder taler således om at være vidnesbyrd, om at gøre vidnesbyrd og om at sige vidnesbyrdet. At være vidnesbyrd (*being witness*) betegnes som ”representing the reign of God as its community”. At gøre vidnesbyrd (*doing witness*) vil sige: ”representing the reign of God as its servant”. At sige vidnesbyrd (*saying witness*) er det samme som ”representing the reign of God as its messenger” (Guder 1998, 102-109).

Hvert 4. år afholder International Association of Mission Studies (IAMS) en større

missionskonference. I 2004 valgte man temaet: "The Integrity of Mission in the Light of the Gospel: Bearing the Witness of the Spirit". I en introduktion af temaet bemærker Andrew Kirk & Stephen Bevans, at "Witness is through words, through works (signs of the Spirit) and through transformed lives" (Kirk & Bevans 2002, 8). Sammenhængen mellem mission og integritet understreges, og der peges på tre "integriteter". Den første integritet har at gøre med en helhedsforståelse af kirkens kald til enhver tid og i enhver situation. Den anden integritet drejer sig om evangeliets forhold til konteksten, og den tredje integritet handler om de midler, der bruges i mission (Kirk & Bevans 2002, 8). Disse tre former for integritet vil blive behandlet i det følgende.

Menighed og mission - kirkens fællesskab som vidnesbyrd

I de nytestamentlige skrifter er der mange eksempler på det, der er kernen i den første "integritet", nemlig kirkens fællesskab som et vidnesbyrd for omverdenen.⁶ Dette kan illustreres ved nogle eksempler.

a. *Jordens salt og verdens lys*. Et af de bibelske belæg for den "missionale menighed" er Matt 5,13-16, hvor disciplene kaldes jordens salt, verdens lys og en by på et bjerg. I denne tekst fremhæves kirken som en "mod-kultur" eller et "kontrastsamfund". Den er byen på bjerget, der viser Gudsrigets virkelighed midt i den gamle verden (Donaldson 1996, 48). Dens mission er at minde mennesker om Gudsrigets transcendent værdier.

Men denne understregning af det modkulturelle kan skubbe menigheden i retning af en sekterisk kristendomsform. Derfor må "kontrastmodellen" suppleres med andre modeller, hvor kirken ses som den, der tjener og bringer forsoning. Kirken er

ikke kun mod-kulturel, men også "kirke for andre". Samtidig må det fastholdes, at netop som kontrastsamfund kan menigheden have en fornyende og forandrende virkning i verden. Hvis den mister sin karakter af kontrast, har den mistet sin mission – salt, der mangler kraft, er til ingen nytte. Menighedens karakter af kontrastsamfund beror dog ikke på dens egen hellighed eller dens egne moralske præstationer, men udelukkende på Guds frelsende gerning i Kristus. Denne kom ikke for at lade sig tjene, men for selv at tjene og give sit liv som løsesum for de mange, Matt 20,28 par. (Nissen 2011, 44-45).

b. *Kristus-vidnesbyrdet og kærlighedens vidnesbyrd*. I Johannesevangeliet er begreberne sendelse og vidnesbyrd knyttet sammen (Nissen 1999, 78). Al mission er Kristus-vidnesbyrd, og det er samtidig kærlighedens vidnesbyrd. Skriftet understreger, at missionens kerne er Guds kærlighed i Kristus (jf. Joh 3,16). Denne kærlighed manifesterer sig også i fællesskabet mellem mennesker, først og fremmest i den indbyrdes kærlighed mellem de kristne. Undertiden tolkes det som udtryk for sekterisme, som en isolation fra verden. Men det forholder sig anderledes.

Som Jesus elskede disciplene indtil det sidste, således skal de elske hinanden (13,34-35; 15,12). I og gennem deres kærlighed til hinanden er de kaldet til offentligt at vidne om Guds kærligheds livgivende magt. Gennem denne kærlighedens praksis har alle en mulighed for at forstå, at de er Jesu disciple. "The life of love in the community of disciples becomes the trademark and the credential of the missionary community: 'if you have love for one another, then everyone will know that you are my disciples (13:35)'" (Arias 1992, 93).

Sammenknytningen af Kristus-vidnesbyrd med kærlighedens vidnesbyrd er

særlig tydelig ved fodvaskningen, der anskueliggør Jesus betingelsesløse selvhen-givelse. Jesu tjeneste ses som mønstret for disciplenes tjeneste. Tankegangen er parallel med missionsbefalingen i Joh 20,21. I begge sammenhænge er det en sendelse for at tjene (Nissen 2008, 58).

c. *Helheden af det åndelige og det materielle*. Menighedens missionale karakter understreges desuden af Lukas' beskrivelse af de første kristne i Jerusalem (ApG 2,41-47; 4,31-37). Ejendomsfællesskabet er udtryk for en dyb sammenhæng, også på det åndelige plan, jf. 4,32-33. Det var troen på opstandelsen og grebethed af Helligånden, der førte de første kristne til brødsbrydelsen, bønnerne og ejendomsfællesskabet. I den forbindelse bør man også lægge mærke til, at de ændrede økonomiske forhold, ifølge Lukas, havde en stærk missionerende virkning.⁷

Den indiske teolog M. Thomas Thangaraj gør gældende, at kendetegnene for den første menighed i Jerusalem er forkyndelse, fællesskab, tjeneste og vidnesbyrd. I den forbindelse taler han om "kerygmatiske nærvær", og mener dermed, at menigheden i praksis viser, hvad kerygmaet betyder.⁸

Beretningerne i ApG 2 og 4 er et eksempel på, at kirken i nytestamentlig tid opfattede sig selv som værende de troendes fællesskab på et bestemt (konkret) sted. Forkyndelse, fællesskab og tjeneste udgør tilsammen et vidnesbyrd over for omverdenen.

d. *Håbets vidnesbyrd*. Første Petersbrev er endnu et eksempel på betydningen af menighedens vidnesbyrd.⁹ Hovedtemaet i dette skrift er at *leve som kristen blandt ikke-kristne*. Det drejer sig kort og godt om kristen eksistens og kristent vidnesbyrd i forhold til omgivelserne. Skønt de kristne er borgere i samfundet, er de "fremmede" og gæster, dvs. et folk der egentlig hører til

et andet sted.

Selv om de kristne oplever trusler fra det omgivende samfund, skal de ikke trække sig tilbage i deres egne cirkler, men leve et aktivt liv i verden og derigennem aflægge vidnesbyrd om deres tro. Det sker først og fremmest ved at "*gøre det gode*" (bl.a. 2,12.15.20) og ved at vise *fjendekærlighed* (bl.a. 2,20; 3,9). De kristne er hellige, men deres hellighed viser sig ikke ved et liv i indadvendthed og isolation. De skal tværtimod være rede til at vidne om deres håb over for omverdenen, jf. 3,15. Vi møder her et vidnesbyrd om det kristne håb udfoldet i ord og handling (Nissen 1999, 148-149).¹⁰

Vidnesbyrd i konteksten

Den anden integritet handler om evangeliets relation til konteksten. Et kristent vidnesbyrd er altid vidnesbyrd i en konkret sammenhæng. Missionens integritet indebærer en dobbelt troværdighed. På den ene side må de, der bærer vidnesbyrd, forholde sig troværdigt i forhold til teksten – der må være tale om en redelig gengivelse af Bibelen; på den anden side må de lytte til de udfordringer og spørgsmål, som opstår i den nutidige kontekst. Spørgsmålet er, hvordan denne dobbelte integritet – i forhold til tekst og kontekst – kan tilgodeses på en sådan måde, at budskabets universelle gyldighed bevares, samtidig med at det har noget at sige ind i den lokale sammenhæng (Kirk & Bevans 2002, 8).

Det er de kristnes opgave at være autentiske vidner *inden for* en bestemt kultur. Fra kirkens første tid understreges da også den lokale menigheds betydning. I Ny Testamente tales altid om menigheden i Antiokia, menigheden i Korinth etc. Disse menigheder var fuldgyltige menigheder med rødder i deres lokale sammenhæng. De blev ikke set som aflæggere af en moderkirke, som var forankret et andet sted

(Duraisingh 1996, 44-45). De lokale menigheder kan altså ikke reduceres til blot at være "filialer" af den universelle kirke (Nissen 2006, 112).

Kontekstens betydning kan illustreres ved hjælp af de fysiske rammer for dialogerne i Apostlenes Gerninger. Det fortælles i 19,8-10 at Paulus førte dialog med jøderne i synagogen i de første tre måneder. Derefter flyttede han til "Tyrannos' skole", som er de fysiske omgivelser for de græske filosoffer. I 17,17-34 var han på tilsvarende måde i dialog med folk på Athens torv.

Eksemplerne viser, at dialogerne ikke fandt sted på Paulus' egne betingelser eller i neutrale omgivelser. Dagsordenen og betingelserne for samtalerne sættes af den anden part i dialogen. Dette afviger fra vores egen almindelige aktivitet. Vi er tilbøjelige til at invitere folk ind i vore fysiske og åndelige rammer, hvor de så kan få lov til at høre på vore monologer (Nissen 1999, 71). I Paulus' tilgang, som den beskrives i Apostlenes Gerninger, er dialogen et vovestykke på samme måde som Peters møde med Kornelius.

Den dobbelte integritet betyder, at enhver kulturel udformning af evangeliet må være i overensstemmelse med ånden i evangeliet og relevant for dens kontekst (Duraisingh 1996, 51). Kristendommens historie viser, at ikke alle kulturelle udtryksformer er i overensstemmelse med evangeliet. Apartheid er et eksempel på dette. Udelukkelse af kvinder fra nogle tjenesteformer er et andet eksempel.

Hovedsagen er, at de kristne er bevidste om deres forpligtelse til at vidne *i konteksten*, samtidig med at kilden til deres vidnesbyrd går ud over konteksten. Eller med Holthrop's ord (1996, 59): "To witness is to proclaim a *different* reality, God's reality, that is: *this reality turned upside-down* as the outcome of *God's rule*. Today as in the past,

it opens up new ways of understanding".

Kontekstualiseringen er et udtryk for en meningsfuld relation mellem tekst og kontekst. Det er den proces, hvorved menighedens erfaringer i fortiden, som afspejler sig i teksten, åbnes op i lyset af den nutidige virkelighed og muliggør, at man ser denne virkelighed på en kritisk måde (Holthrop 1996, 67-68).

Mission på Kristi måde – sammenhængen mellem indhold og form

Den tredje form for integritet handler om sammenhængen mellem missionens indhold og form. Pointen understreges af Kirk & Bevans på følgende måde (2002, 8): "Thus, the way mission is carried out demands the highest sincerity, fairness and esteem towards others. The call itself may not be compromised, but the nature of its fulfilment must not demean the personhood of the other."

Mission er ikke blot et spørgsmål om at videregive et budskab, men et spørgsmål om afsenderens troværdighed. Man kan sammenligne med modtagelsen af et brev (eller en e-mail). Inden brevet åbnes, vil modtageren gerne vide, hvem der har sendt det, og det overvejes, om den pågældende er pålidelig. Den kristne menighed er som et brev fra Kristus (2 Kor 3,3).

I 1989 holdt Kirkernes Verdensråd en missionskonference i San Antonio med temaet "Mission på Kristi måde". Kristen mission er ofte blevet beskyldt for at være paternalistisk, dvs. man viser en nedladende holdning over for de mennesker, man missionerer iblandt. Det betyder i nogle tilfælde, at den lokale kultur bliver ødelagt i mødet med kristendommen. Over for en sådan missionsforståelse må sættes en anden missionsform, der betoner tjenesten. Det er det, der ligger i udtrykket "mission på Kristi måde". Kristi måde viser sig ved hans

vej fra Faderen til os, lydig til døden på et kors (Fil 2,5-11). Kristi herredømme er tjenerens (Matt 20,25ff.). "Mission på Kristi måde" betyder med andre ord at vælge tjenerens vej i stedet for magtens vej (Nissen 1999, 31-32).¹¹

Der er med andre ord en sammenhæng mellem missionens indhold og dens form. Metoderne er ikke neutrale. Kristen livsstil er vigtig; her rejses spørgsmålet om troværdighed i mission. Om Jesus Kristus kan det med fuld ret siges, at "mediet er budskabet". En missionær er selv en uadskillelig del af det budskab, han eller hun er kaldet til at forkynde (Nordlander 1994, 332).

Ægte mission er noget andet end manipulation og propaganda. Det er nemlig afgørende for missionens troværdighed, at der er en frihed til at vælge. Eftersom mediet (formen) er en del af budskabet, er denne frihed væsentlig. Det er også et vigtigt træk i Jesu mission. Man kan læse fristelsesberetningen (Matt 4,1-11) ud fra denne synsvinkel. Hver form for fristelse kunne blive til en massiv manipulation af tilhørerne. Brøndunder, mirakuløse gerninger og politisk befrielse kunne have ført til massernes villige accept af Jesu budskab, mens de nu i stedet står afvisende eller spørgende. Men budskabet selv kræver frihed til at vælge eller vrage (Nissen 1999, 29-30).

Hvis indholdet er tjeneste, kan evangeliet ikke formidles ved hjælp af en hvilken som helst form. Blandt de mere problematiske midler hører masse møder med suggestion, overtalelse og propaganda, for de levner ikke tilstrækkeligt spillerum for den individuelle frihed. Missionens fristelse er at bruge verdslige midler og metoder ("reklameteknik"), når man vil sælge evangeliet. Det virker måske, men problemet er, at man ikke sælger Jesus som en anden vare. "The Gospel is not for sale, not because it is not worth anything, but because it is too

precious. It is so precious that it cannot be bought or sold. It can only be shared freely" (Fung 1989, 8).

I en vis forstand kan man sige, at kirken er budskabet. Hermed menes, at der må være en indre sammenhæng mellem ordets forkyndelse, tjenesten og fællesskabet. Er der en modsigelse mellem det verbale budskab og handlingen, bliver budskabet desintegreret. Kirken taber i troværdighed. Ord og handling forkynder ikke det samme budskab.

Mission og enhed – vidnesbyrdet i den lokale kontekst

Jeg har tidligere nævnt vigtigheden af, at kristne trods uoverensstemmelser kan afgive et fælles vidnesbyrd. Den indbyrdes splittelse er en svækkelse af troværdigheden. Derfor er mission nøje forbundet med enhed, ikke mindst på det lokale plan – en problemstilling som kendes allerede fra de første kristne menigheder.¹²

Tanken om enhed på lokalt plan har spillet en stor rolle i nyere økumeniske diskussioner. På Kirkernes Verdensråds generalforsamling i New Delhi i 1961 fik formuleringen "*alle på samme sted*" en særlig betydning. Leslie Newbigin har analyseret, hvad dette udtryk i grunden dækker over (1977, 124-125; jf. Nissen 2006, 114). Han understreger således, at kirken efter sit væsen er kirke "for et bestemt sted", og at ordet "for" her må forstås kristologisk. Kirken på et bestemt sted er kirke for dette sted, på samme måde som Kristus er *for* menneskeheden og *for* verden. Kristus blev menneske, døde og blev oprejst igen for at borttage verdens synd og forsoner alle med Faderen.

Når menigheden skal virkeliggøre sin mission på det sted, hvor den befinder sig, står den over for to farer. Den ene fare er, at menigheden ikke er virkelig lokal, idet dens sprog, gudstjenesteform og livsstil hører til

et andet "sted", således at menigheden slet ikke er i stand til at meddele sig til mennesker på det pågældende sted.

Den anden fare består i, at menigheden i den grad tilpasser sig stedet, at det blot bekræfter mennesker i deres forudfattede meninger, så de slet ikke formår at høre evangeliets befriende budskab. I dette tilfælde lever menigheden ikke op til sin opgave som kirke.

Undertiden kan adskillelsen fra andre kristne være en nødvendighed, når man vil finde frem til sin egen identitet og derigennem give et ægte svar på evangeliet. Men det må understreges, at adskillelsen altid sker for missionens skyld, og ofte har adskillelsen blot det formål, at man vil sikre sig selv mod alle udfordringer; i mange tilfælde resulterer det i "apartheid", dvs. en dyrkelse af ens egen kulturelle arv og en fornægtelse af andres ret til at have deres kulturelle arv.

Vidnesbyrdet om et forsonet fællesskab i en splittet verden

En væsentlig side af missionen er kaldet til at være forsoningens sendebud. Og forsoningen med Gud hører uløseligt sammen med forsoningen med andre mennesker (2 Kor 5,14-21). Men i nogle tilfælde er forsoningen ikke mulig, og splittelse bliver kirkenes kendetegn.

Hvis de kristne og kirkerne ikke er i stand til at forsones sig med hinanden, svigter de evangeliets kald og mangler vidnesbyrdets troværdighed. I forberedelsesmaterialet til Kirkernes Verdensråds missionskonference i Athen 2005 hedder det: "Sent to a world in need of unity and greater interdependence amidst the competitions and fragmentation of human community, the Church is called to be a sign and instrument of God's love [...]. Divisions among Christians are a counter-witness to Christ

and contradict their witness to reconciliation in Christ" ("*Come, Holy Spirit – Heal and Reconcile*" 2004, 15).

I det økumeniske dokument *Costly Obedience* (Johannesburg 1996) fremhæves den moralske formning som en vigtig dimension ved kirkens liv. Desuden påpeges gudstjenestens rolle i den moralske formningsproces. Kirken har en profetisk rolle i verden, jf. den sydafrikanske Sandheds- og Forsoningskommission. Imidlertid tales der ikke kun positivt om, hvordan kirken kan forme vores liv. Det modsatte kan også ske, så der i mødet mellem kirken og verden sker en uheldig formning, en "mal-formation." Det er f.eks. en moralsk brist, når de kristne accepterer vold og krig mellem stater og nationer (Nissen 2006, 135).¹³

Lignende synspunkter kommer til udtryk i *Cape Town erklæringen* (2011). Det påpeges således, at: "Kristne, som ved deres handling eller mangel på samme bidrager til, at verden går af led, underminerer alvorligt vort vidnesbyrd om fredens evangelium" (s. 55). Erklæringen rummer flere eksempler på truslen om "mal-formation", dog uden at dette ord bruges, f.eks.: "En splittet kirke har ikke noget budskab til en splittet verden" (s. 83).

Men et sådant "mod-vidnesbyrd" kan ikke røkke ved kirkens egentlige opgave, der i *Cape Town erklæringen* beskrives med ordene: "I en verden med grådighed, magt og misbrug kalder Gud sin kirke til at være et sted med imødekommende ydmyghed og uselvsk kærlighed blandt dens medlemmer" (s. 79).

Tilsvarende beskrivelser kan findes i dokumenterne fra Athen-konferencen: kirkerne er kaldet til at være forsonende og helende fællesskaber i en delt verden. Opgaven er at praktisere gæstfrihed i overensstemmelse med Paulus' formaning i Rom 15,7: "Tag (derfor) imod hinanden, ligesom

Kristus har taget imod jer til Guds ære". Ordene er talt ind i en sammenhæng, hvor kristne er ved at frakende hinanden den kristne tro. Ægte gæstfrihed betyder imidlertid, at man ser den "anden" ikke som en trussel, men som en gave (Nissen 2008,

291-298). Evangeliet om forsoning formidles kun med integritet, hvis kirken selv er et forsonet og helet fællesskab. Det er forudsætningen for et troværdigt vidnesbyrd over for andre mennesker.

NOTER

- 1 Vidnesbyrdet bestod ikke kun i ord, men krævede et helhedsengagement i ord og handling. "The testimony of citizenship lived with integrity (1 Peter) or even of prophetic refusal to compromise by withdrawing from certain societal functions (Revelations) were considered genuine testimony to the good news of salvation" (Senior and Stuhlmüller 1983, 310).
- 2 Viggo Mortensen gør gældende, at vidnesbyrdet navnlig har vundet udbredelse i økumeniske cirkler, "fordi det signalerer en mindre aggressiv evangeliserings forkyndelse end nogle af de andre begreber såsom proklamation eller åndelig krigsførelse. Det er sandheden, der overbeviser; derfor er alle for former for tvang og manipulation udelukket" (2012, 444).
- 3 Se også afsnittet "Kirken som hermeneutisk fællesskab" i Nissen 2006, 209-211.
- 4 Forfatterne henviser bl.a. til en formulering i Manila-manifestet: "If the task of the world evangelization is ever to be accomplished, we must engage in it together" (Bevans & Schroeder 2004, 356).
- 5 Kærlighedsbudet er således en integreret del af missionsbefalingen, jf. også Matt 25,31-46 (Nissen 1999, 26).
- 6 Iflg. Stanley Hauerwas er det afgørende ikke så meget, at kirken *har* en mission, men at den selv *er* en mission. En ting er, at kirken kan udsende missionærer, men dens primære missionsopgave er at være vidne i og for verden, specielt i den lokale sammenhæng, Hauerwas 2010, 57.
- 7 Ronald Siders pointerer, at de ændrede økonomiske forhold blandt de første kristne er snævert forbundet med "the phenomenal evangelistic outreach" (Sider 1977, 99).
- 8 Jf. Thangaraj 1999, 102-103: "The life of the church is described as the prophetic way. 'Being sent' – the meaning of the term 'mission' – was practiced more as 'being' than by 'being sent'. After all, the first few chapters of Acts do not describe much *going* at all. The disciples were where they were in intentional and specific ways. As on notices, the marks of this community were *kerygma*, *koinonia*, *diakonia*, and *martyria*... Thus I call the mission of the early Christians "kerygmatic presence" because it was their way of living out the *kerygma* announced".
- 9 1. Petersbrev er stærkt ekklesiocentrisk brev (jf. 2,5-10), men det udelukker ikke, at det personlige vidnesbyrd spiller en vigtig rolle. At aflægge regnskab for det kristne (3,15) sker ikke mindst i hverdagens personlige møde med den ikke-kristne.
- 10 Det er tankevækkende, at vidnesbyrd i ord og handling også spillede en væsentlig rolle i 2. og 3. årh. Næstekærlighed var en klar faktor for kirken som helhed; den blev bemærket af hedningerne og havde betydning for tilslutningen til de kristne menigheder (Hvalvik 2000, 284-285). Interessant i denne sammenhæng er ikke mindst Diogenets brev.
- 11 Jf. også missionsdokumentet "Mission and Evangelism" (1982): "Churches are free to choose the ways they consider best to announce the Gospel to different people in different circumstances. But these options are never neutral. Every methodology illustrates or betrays the Gospel we announce. In all communications of the Gospel, power must be subordinate to love" (s. 439).
- 12 Nærmere herom i kapitlet "Forskellighed, splittelse og enhed i de første kristne menigheder", i Nissen 2006, 109-130.
- 13 I *Costly Obedience* hedder det bl.a. "Instead of being agents of social transformation, churches are too often uncritically conformed to unjust social and economic patterns within their cultural and national context. The result is moral malformation of the membership of the churches" (Best & Robra 1997, 62).

LITTERATUR

- Arias, Mortimer (1992): *The Great Commission: Biblical Model for Evangelism*, Nashville: Abingdon Press.
- Bevans, Stephen B. & Roger P. Schroeder (2004): *Constants in Context: A Theology of Mission for Today*, Maryknoll NY: Orbis Books.
- Best, Thomas F. & Martin Robra (eds.) (1997): *Ecclesiology and Ethics: Ecumenical Ethical Engagement, Moral Formation and the Nature of the Church*, Geneva: World Council of Churches.
- Bosch, David, J. (1991): *Transforming Mission: Paradigm Shifts in Theology of Mission*, Maryknoll NY: Orbis Books.
- (2011) *The Cape Town Commitment: A Confession of Faith and Call to Action*. www.Lausanne.org/ctcommitment (dansk oversættelse: *Cape Town erklæringen*, udg. af Lohse forlag i samarbejde med Evangelisk Alliance, 2011).
- (2004): "Come, Holy Spirit – Heal and Reconcile: Called in Christ to be reconciling and healing communities". WCC Conference on World Mission and Evangelism. Preparatory Paper, No. 4. Geneva.
- (2010) *Common Call*. www.edinburgh2010.org.
- Donaldson, Terence L. (1996) "Guiding Readers – Making Discipleship in Matthew's Narrative Strategy", in R. N. Longenecker (red.), *Patterns of Discipleship in the New Testament*, Grand Rapids: Eerdmans, 30-49.
- Duraisingh, Christopher (1996) "Gospel and Cultures: Some Key Issues", in P. Réamonn (ed.), *Break the Chains of Injustice*, Geneva: World Alliance of Reformed Churches, 30-55.
- Fung, Raymond. (1989): "Mission in Christ's Way", *International Review of Mission* 78, 4-29.
- Guder, Darrell L. (1998): *Missional Church: A Vision for the Sending of the Church in North America*, Grand Rapids: Eerdmans.
- Hauerwas, Stanley (2010): "Beyond the Boundaries: The Church Is Mission," in V. Mortensen & A. Østerlund Nielsen (eds.), *Walk Humbly With the Lord: Church and Mission Engaging Plurality*, Michigan: Eerdmans, 53-69.
- Holthorp, P. et. al. (1996): "Witnessing Together in Context", in P. Réamonn (ed.), *Break the Chains of Injustice*, Geneva: World Alliance of Reformed Churches, 56-71.
- Hvalvik, Reidar (2000): "In Word and Deed: The Expansion of the Church in the Pre-Constantinian Era", in J. Ådna & H. Kvalbein (eds.), *The Mission of the Early Church to Jews and Gentiles*, Tübingen : Mohr Siebeck, 265-287.
- Kirk, Andrew & Stephen Bevans (2002): "Theme of the XIth International Conference", in S. Bevans, "Editorial", *Mission Studies* Vol 19, 5-9.
- (1982) "Mission and Evangelism – An Ecumenical Affirmation", *International Review of Mission* 71, 427-451.
- Mortensen, Viggo (2012): *Hvad hjertet er fuldt af. En håndbog om mission*, København: Anis.
- Myklebust, Olav. G. (1976): *Misjonskunnskap. En innføring*, Oslo: Gyldendal.
- Newbigin, Leslie (1977): "What is 'a local church truly united'?" *Ecumenical Review* 29, 115-128.

- Nissen, Johannes (1999): *New Testament and Mission: Historical and Hermeneutical Perspectives*, Frankfurt: Verlag Peter Lang (findes også i en dansk udgave fra 1996).
- Nissen, Johannes (2004): "The Use of the New Testament in Mission: Missiological and Hermeneutical Reflections," *Mission Studies* Vol. 21, No 2, 167-199.
- Nissen, Johannes (2006): *Bibel og økumeni. Essays om enhed og mangfoldighed*, København: Aros
- Nissen, Johannes (2008): *Diakoni og menneskesyn*, København: Aros.
- Nissen, Johannes (2011): "Mission som discipelskab og efterfølgelse – belyst ud fra Matæusevangeliet", in M.S. Mogensen (red.), *Discipelskab i kirke og mission* (Ny Mission nr. 21), København: Dansk Missionsråd, 36-47.
- Nordlander, Agne (1994): "Misjon og integritet", in J.-M. Berentsen, T. Engelsviken, K. Jørgensen (red). *Missiologi i dag*, Oslo: Universitetsforlaget, 332-342.
- Senior, Donald and Carroll Stuhlmueller (1983): *The Biblical Foundations for Mission*, London: SCM.
- Sider, Ronald (1977): *Rich Christians in an Age of Hunger: A Biblical Study*, Downers Grove, Ill: InterVarsity Press.
- Soares-Prabhu, G.M. (1982): "Jesus the Teacher: The Liberative Pedagogy of Jesus of Nazareth", *Jeevadhara* No. 69 (May-June), 243-256.
- Tangaraj, M. Thomas (1999): *The Common Task: A Theology of Christian Mission*, Nashville: Abingdon Press.

FORFATTEROPLYSNING

Johannes Nissen
 Institut for Kultur og Samfund
 Kirkehistorie og Praktisk Teologi
 Jens Chr. Skous Vej 3
 8000 Aarhus C
 JN@teo.au.dk